
⁶ Met personality doel ik op het beeld van de persoon, op iets dat reeds ingevuld is en dus geen ruimte meer kan zijn voor onze eigen, oneindig diverse, persoonlijkheid. Onze kroonprins bijvoorbeeld mag zeggen wat hij denkt mits hij denkt wat hij behoort te denken. Maar in de liturgische act, die een anamnese en een participatie is, gaat het er juist om dat ieder met zijn eigen persoonlijkheid op God gericht is opdat hij en zij persoon van Christus worde. De liturgische persoonlijkheid is dus een ruimte waarin onze eigen persoonlijkheid zich begeeft en waar onze eigen persoonlijkheid in opgaat. In de liturgie is de individuele persoonlijkheid nog niet ingevuld, omdat de mens wordt aangesproken om als de unieke persoon, die hij en zij is, persona te zijn waar Christus doorheen klinkt.

verschillende wil hebben. Zo wil het kerkelijk instituut in de liturgie het heil voltrekken, terwijl de plaatselijke gemeenschap misschien meer gericht is op het bereiken van parochianen en de omroep een goed radioprogramma wil neerzetten. Omdat iedere bron een eigen wil heeft, roept zij een eigen doel(groep) in het leven. Zo richt de kerk zich tot de gelovigen, terwijl de omroep de kijker in het vizier heeft. In mijn onderzoek kwam ik vaak het onderscheid tegen tussen de hoogkerkelijke katholieke, de vrije gelovige en de geïnteresseerde luisteraar als doel van de liturgie-uitzending.

Bovendien valt op dat de voorganger door de mediatisering (*i.e.* zijn representatie in de media) scherp wordt onderscheiden van de gelovigen. Het artikel van Bregman maakte ons daar al attent op. Vooral op de televisie krijgt hij kenmerken van een *personality*, en die *personality* wordt nauw verbonden met de kerk als instituut.⁶ De gelovigen worden juist de andere kant opgeduwd: zij worden als het ware *minder* persoon, en geassocieerd met de toeschouwer. De invloed van de mediatie is, kort gezegd, dat ieder de plaats inneemt die hem en haar toekomt. De complexiteit wordt helder onderscheiden: ieder krijgt zijn of haar eigen rol. Het effect hiervan is dat de viering meer het karakter van een *uitvoering* krijgt.

Een mediale syntaxis en een liturgische semantiek

Een tweede conclusie van mijn onderzoek is dat er verschil is tussen de wisselwerkingen van de syntactische en van de semantische componenten van de liturgie-uitzending. De syntactische component van een uiting als bijvoorbeeld de liturgische viering betreft de handeling, heel kort samengevat in de vraag 'wie doet wat waar?' Het gaat dus om de acteurs, de tijd en de ruimte. De semantische component betreft de inhoud, zoals de figuren (Noach, duif, water) en thema's (redding) die antwoord geven op de vraag 'waar ging de dienst over?'

Welnu, in de beschrijving van de syntactische component wordt duidelijk dat de mediatie van de liturgie als effect heeft, dat lichamen tot beelden worden gemaakt en handelingen tot nabootsingen. De voorgangers zijn al *personalities* genoemd, maar in feite worden alle handelingen en handelenden op de televisie nagebootst, zelfs de ruimte en tijd van handeling. Een stelling als deze wekt vaak verontwaardigde reacties op bij televisiemakers, dat het zo'n vaart niet loopt en dat het heus wel echt is wat je op de televisie ziet. Maar ik zeg niet dat de televisie niet echt is, ik zeg dat alle activiteiten van televisiemakers erop gericht zijn lichamen uit het dagelijks leven te vertalen, te transformeren in de beelden en klanken van het elektronisch medium. En natuurlijk heeft dat effect op de werkelijkheid van de persoon, de handeling, de ruimte en de tijd. Het is niet te vermijden, en we hoeven het ook niet te vermijden!